

Fordypning, talent, dybde? -begrep, myter og felles forståelse?

Heidi M. Haraldsen

Førsteamanuensis i Pedagogikk, KHiO

Forsker (PhD) innenfor prestasjonspsykologi
med talentutvikling som spesialfelt

Talent?

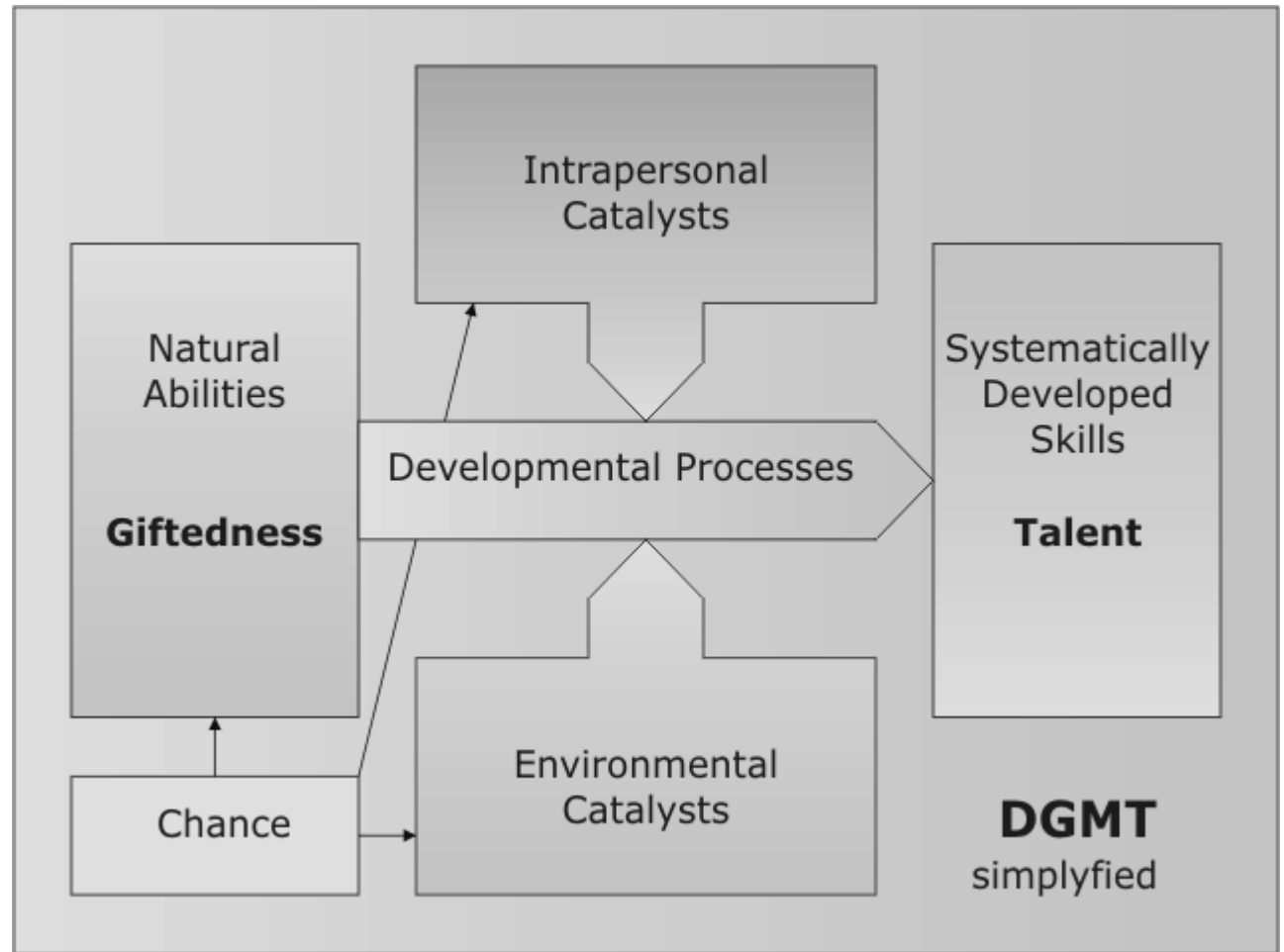
- Talent er definert som et **potensial** for suksess innenfor et spesifikt område
- Talent er **dynamisk** i sin natur
potensial → *læring og utvikling* → *eksellense*
- Født sånn eller blitt sånn?
- Kompleks prosess;
kombinerer en rekke faktorer (fysiske, psykologiske, strategiske)

(e.g., Collins et al., 2016; Ericsson, 2008; Gabbet et al., 2016; MacNamara et al., 2000; Subotnik et al., 2011;

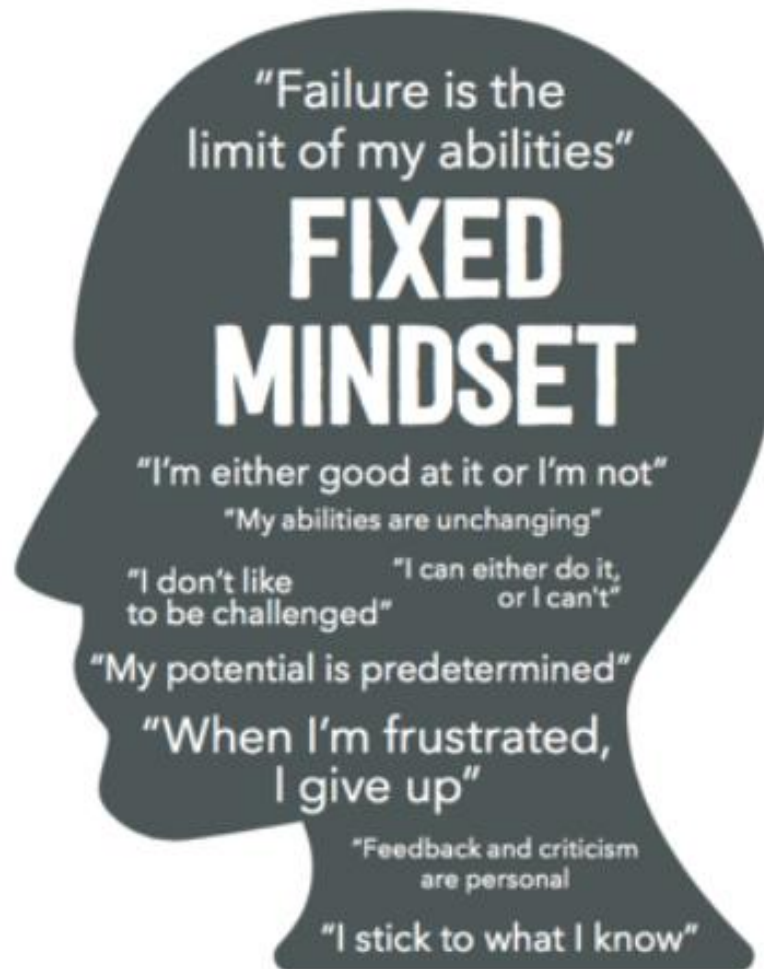
GAGNÉ'S DIFFERENTIATED MODEL OF GIFTEDNESS AND TALENT

The artist is nothing without the gift, but the gift is nothing without work.

Født sånn eller blitt sånn?

Fixed or growth mindset?

Carol Dweck
Selvskjema
Tanker om
evner
Statisk eller
dynamisk?

Hva slags syn
på talent
(statisk eller
dynamisk)
finnes i ditt fag?

Fysisk/biologisk alder versus kronologisk alder (relativ alderseffekt) hva selekterer vi ut fra egentlig?

Kan skille flere år i modenhet og utvikling mellom barn i samme alder

Født tidlig eller sent på året?

Tidlig eller sen modning og vekst (pubertet)

Tidlig start, mer praksis bak seg

Kjønnforskjeller

Prestasjonsorientert elitekultur

- Eksellense = normative prestasjoner

Historisk linje:

- 1960-70-åra: Identifisere personlige egenskaper som kunne predikere prestasjonssuksess
- 1980-åra: æra for mental trening
- 1990-åra: Økende oppmerksomhet mot fysiske og psykiske kostander, samt generelt tap i livskvalitet hos eliteutøvere
- 2000- i dag: Bygge gunstige læringskulturer som gir mentalt sterke utøvere som kan 'stå i det'

Velkommen til recital med fire unge talenter som er med i finalen av den internasjonale musikkkonkurransen Young Musician 2019!

Det blir spilt verker av blant andre Bach, Chopin, Kaumann, Haydn, Mozart og Shubert. Det blir også noe egenkomposisjon!

Fri enté. Vel møtt!

Medvirkende på klaver: Sophia Mina Friedensburg, Natalia Papova, Marina Pliassova

Young Musician er en internasjonal konkurranse for unge pianister, fiolinister og cellister. Årets konkurranse finner sted i Estlands hovedstad, Tallinn, fra 6. – 10.april ved Estlands Musikk- og Teaterakademi (EAMT). I tillegg til musikkkonkurransen, får deltakerne også muligheten til å være med på konserter og mesterklasser.

(e.g., Miller & Kerr, 2002; Kerr & Stirling, 2017)

Prestasjonskultur og syn på talentutvikling?

Idrett: "flest mulig lengst mulig"

- Nedenifra-opp, frivillighet, bredde, flere idretter
- sen identifisering og spesialisering
- Evidensbasert og erfaringsbasert
- Holistisk tilnærming
- TU har mange partnere (stakeholders) og "kokker"
- Trenere er amatører (foreldre, frivillig), gradvis profesjonalisering med økt alder og nivå, system for trenerutdanning
- Senere år, økende profesjonalisering (akademier og private skoler som Wang)

Utøvende kunst: "kultivering av tidlig identifisert talent"

- Profesjonaliserte skoler fra dag 1, ovenfra-ned, klare hierarkiske strukturer
- tidlig identifisering og spesialisering
- Erfaringsbasert, sterk mesterlære
- Fagspesifikk og smal tilnærming til TU, prestasjonsorientert
- TU i spesialiserte program og skoler; en hovedaktør, få "stakeholders"
- Lærere er først og fremst utøvende kunstnere selv, men system for lærerutdanning

Fordypning

- Hva sier rammeplanen?
- Noen sentrale spørsmål:
  - Hvilken alder?
  - Hvilke kriterier og grunnlag? (evner eller interesse/motivasjon)?
  - Hvordan legge opp søknadsprosess og opptaksprøver så en unngår å skape 'vinnere' og 'tapere' eller 'de talentfulle' og 'de uten'?
  - Pris og finansiering?
  - Kjerneprogram vs fordypningsprogram?

*Fordypningsprogrammet er for elever med **særskilte forutsetninger** og **interesser** for den kunstneriske aktiviteten. Det blir stilt krav til høy og målrettet innsats. Fordypningsprogrammet skal kunne forberede for høyere utdanning.*

*...vesentlig forsterket med hensyn til **undervisningstimetall og innhold**. Det planlegges som et **forløp med faglig progresjon**.*

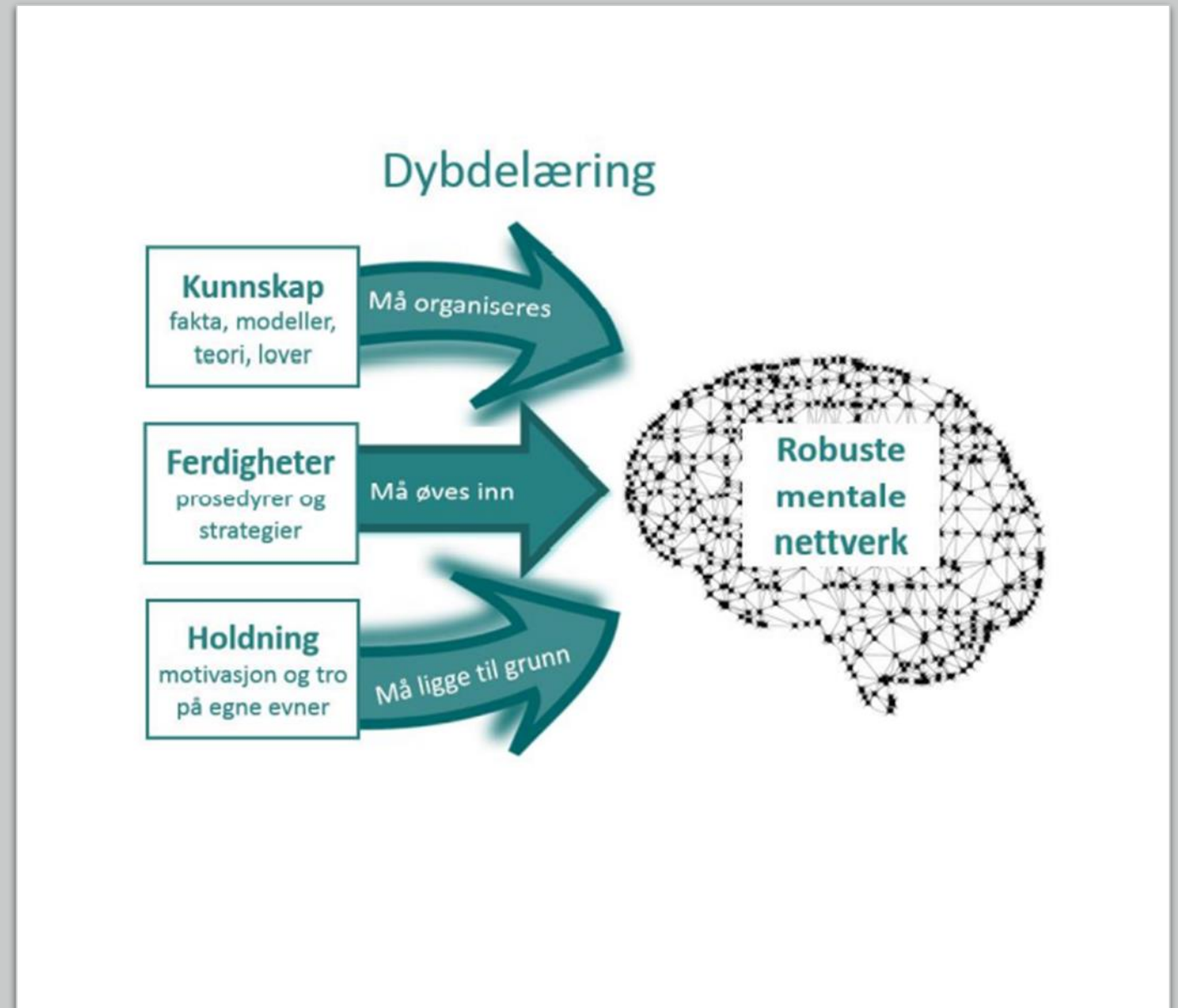
*Elevene tas inn etter **søknad og opptaksprøver**. Det er **læreren som anbefaler** eleven å søke når tida er inne*

*For å styrke kvaliteten i undervisningstilbudet eller for å få bredere tilgang til lærerkompetanse blir den enkelte kulturskole oppfordret til å gå inn i et **samarbeid om å etablere Fordypningsprogram***

Dybde og dybdelæring?

- Baggrunn i forskning på læring
- Motsatt av overflatelæring
- Fra kvantitet til kvalitet i læring
- Støttes av elevaktiv læringsformer (kognitiv og sosiokulturell læring)
- Pedagogiske grep:
  - Kjerneelementer
  - Faglig progresjon
  - Lære og lære (metalæring)
  - Fagdidaktisk og pedagogisk tilrettelegging

Fordypning *med mangfold*

- Hvordan definerer vi suksess?
- Fordypning for de få eller for de mange?
- Rekruttering og representasjon?
- Tilgang til ressurser (muligheter, spisskompetanse, lokaliteter/utstyr) uansett hvem du er og hvor du bor?
- Pris og økonomi? Hvem betaler? Stipendordninger?
- Organisering og struktur for å fange opp flere (fleksibilitet, individuelle løsninger, lag på lag)?